

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor raspunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Genulu omului.

Destulu amu vorbitu pana acum de firea si organizatiunea admirabila a animalelor; inse este unu altu animalu mai admirabilu de catu toti, despre care pana acum n'amu vorbitu inca. Acestu animalu toti lu-sciti, lu-sciti intr'unu chipu deosebitu mai d'a própe si mai lamuritu. Dar intr' adevéru nu sub numire de animalu, ci sub numire de omu. — Acésta deosebire de numire nu este numai rezultatulu mandriei genului nostru omenescu, adica, ne-voindu a ne pierde in multimea animaleloru, si ceréndu a avé o preferintia chiaru in numire; dincontra, natur'a nóstra atatu este de departata de natur'a animaleloru, genulu omenescu se afla intr'o sfera atatu de deosebita in inaltimea si intinderea sa, de catu natur'a animaleloru, incatu cu dreptu amu meritatu acésta deosebire de numire (de si numele omu deriva din verb'a latina *humus, huma, pámentu*).

Intr' adevéru intrandu in templulu maretiei omului ni se deschide o sfera de totu nóua, ni se infaçisíza tablouri nemarginite a le unei lumi nóue, a le lumei morale, care suntu inca mai adunci si mai sublime de catu admirabilele scene ale lumei fisice.

In observatiunea minunatelor lucrari a le animaleloru a-ti remasu incremeniti de vederea unei poteri misteriose, cunoscut'ati o radia din stralucirea divina descoperinduse in tóte acestea admirabile dispuçetuni. Dar aici ni se infaçisíza genulu omului cá unu sóre splendidu luminandu totu universulu cu-o stralucire ceréscá. Omulu singuru este acést'a creatiune sublímá in care inaltulu creatoru a hotaritu a manifestá imaginea sa, lasandu in anim'a omului cá unu suveniru neperitoriu alu inaltei lui nascociri acestu daru cerescu, care-lu numimu ratiune séu intieptiune.

De aceia cu dreptu suntu numiti in totu timpulu

ómenii sub numire de fi dieesci. — Omulu nu se multimesce cá unu altu animalu a ocupá loculu seu materialu pe lume numai atatu catu coprinde fiinti'a sa materiala, ci elu cauta a imbraçiosá in cugetulu seu totu universulu, imaginatiunea sa coversiesce nemarginirea timpuriloru trecute si viitoare; cá unu rege se preambila in mediloculu bogatiei naturei, care, prin activitatea sa, a sciutu a si le insusi; cá unu altu Iupiteru poruncesce chiaru puteriloru naturei si prin intieptiunea sa a sciutu a i se supune.

Intrati cu mine in cabinetulu unui fisicu, lu gasimu incungiuratu de o multime de instrumente, care-i servescu a cumpani lumea; este incungiuratu de masine ingeniose prin care, cá unu nuou Prometeu, a sciutu a furá focu din ceriu. —

Cuptórele sale suntu aprinse aerulu intr'insele s'a schimbatu intr' o pulbere trasnitóre, care numai man'a punendu pe dens'a, se aprinde cu unu sgomotu grozavu.

Cu-o mie de gasuri neveduite imple nisce sticle de cristalu din care unele stingu flacur'a (gasulu osigenu) altele producu apa (idrogenu), dar alu treilea feliu este atata de tare, incatu póte chiaru a si omóri pe acel'a ce ar' pune man'a acolo (gase hydrogéne Sulfuré), inse uitative la elu singuru (fisculu) ca-lu veti vedé acoperitu de schintei stralucitóre, radiiele unei lumini misteriose lu incungiura; in intunerecu tóta fiinti'a lui este infesiurata intr'unu velu de focu. — Puneti man'a pe densulu si indata ve veti simti trasniti cá de unu trasnetu, veti remané incremeniti, veti intrebá cine este acestu omu? prin ce chipu a sciutu a-si a lege o asemenea deosebita calitate misterioasa? eu ve raspundu, numai fiinduca a sciutu a nescoci si a dirige legile electricitatii.

Vedeti pe altulu care in intunerecu se 'ncungiura

de nisce fantóme de focu, de nisce imagini spaimantátore, apropianduse de voi, crescú într'o marime grozava. Intrebati cine este acest'a? este vre unulu scapatatu din societatea infernala, care a sciutu a ne aduná tóte acéstea fantóme ale altei lumi? eu ve spunu ca nu; elu este unu simplu fisicu, care a nascocitu cam'er'a obscura (Laterna magica). —

Uitati-ve la unulu sburandu in aeru, suinduse pana la inaltímea nuoriloru, si ca unu Apolon nou inotandu in golitiunea universului într'o trasura rotunda, inse fora cai de focu cá acelu din mitologia. Voi ve intrebati cu mirare: deca acestu omu a primitu vr'unu organu sburatoriu cá unu deosebitu daru alu naturei? Nu, dar' acestu omu a nascocitu aeronotulu (balonu de aeru).—

Uitati-ve la altulu, standu cu ochii intorsi spre ceru predicandu eclipsele sórelui si ale lunei cu sute de ani inainte si care negresítu sosescu la minutulu hotaritu intogma cá dupa porunc'a sa! Vedeti acestu omu care cutéza d'a ve povesti despre marimea corpuriloru ceresci; despre iutié'a ambleteloru, despre form'a si distanti'a loru, hotarindu mai nainte tóte fenomenele firmamentului care voru esí pe urma; voi remaneti stalpiti intrebându: óre acestu omu a fostu in sfatulu dieescu candu s'a creatu lumea? óre acestu omu a calcatu cu pietiórele sale azurulu firmamentului mesurandu cu pasurile sale distanti'a steleloru? acestu omu micu, fiintia slaba cá unulu din noi, cum cutéza a cumpani greutatea sórelui pana la milióne de funti? cum cutéza ca candu ar' porunci acestoru sublime corpuri care se invertecescu in inaltímea ceriului? Nu ve mirati! ve respundu:

Acestu omu este unu astronomu.

Mutati pe acesti ómeni cu nascociri mari, mutati pe unu Archimedu, care inflacaréza flotele inamicului numai prin mediloculu unei oglide aprindiatóre séu mutati pe unu Calnicu, care nescocesce unu focu grozavu ce arde chiaru in mediloculu apei; séu mutati pe unu Ferrechide, care prevede cutremurulu pamentului; mutati, dicu eu, pe acesti ómeni geniosi la isvorulu misteriosu alu Nilulu din Egiptu, in chipuitive ca acesti ómeni aru fi traitu in seculii vechi, care au fostu atatu de róditori in dinastiile dieesci; si spuneti daca ei n'aru fi fostu inaliati de convietuitori, la rangulu dieitatiei? déca nu s'aru fi intronatu in olimpu siedindu in sfatulu dieescu, bucuranduse de nectaru si de ambosiá, impartasiuduse cu Iupiteru de sacrificiile credintiosiloru? — Acéstea bagari de séma ne dau o materia de multa gandire! Cine va studiá mitologi'a vechia cu acésta

aplicare filosofica, va descoperi multe lucruri, care remanu ascunse de vederea multimei. —

Dar' tóte acéstea díse esperintie stralucítore nunsuntu numai unu feliu de jucaria a sapientiloru, ci o introductiune in templulu adeveratei sciintie; acésta sciintia a naturei care a inzestratu pe omu cu o potere nemarginita potrivitu cu nemarginitulu seu genu. —

Omulu, acestu animalu nepotintiosu in minutulu nascerei sale, fiindu d'o organizatiune multu mai slaba de catu alte animale, mai pe urma prin inteliginti'a sa, se face atatu de puternicu incatu domnesce peste tóte cele-lalte fiintie, si cá unu titanu (uriasiu) nou se lupta cu elementele si le biruesce. O bucatíca de ambra (chiclibaru) i descopere misteriiile electricitatii si din acéste descoperiri elu ajunge la o potere d'a puté domni directiunea trasnetului.

D'intr'unu acu magneticu insemnandu-i puntulu medi-nopti si alu medidilei, a sciutu a -si face unu calausu (busóla) care lu-conduce peste oceanulu nemarginitu purtandulu petutindinea unde vrè, pana in pamenturile necunoscuté si la insulele puse la sfarsitululu lumei? Elu cá unu feliu de instrumentu de sticla facutu din puçine bóbe de nesipu si numitu microscopu, a sciutu se descopere milióne de locuitori vii într'o picatura de ocetu, a si descoperitu prin o asemenea sticla numita telescopu miile de sori din aduncimea ceriuriloru. —

Prin puçina apa schimbata in aboru (vaporu) s'a facutu rege alu spatiului si pamentului. Pe drumurile de feru fugu carale sale cu o iutiéla nespusa cá candu aru fi cu aripi de focu. Asupra aduncimei oceanului flotele sale plutescu asemenea cu o intiéla necredita fora pandia si lopoduriu. Elu a sciutu a inhamá la trasurile sale dóue din cele mai puternice elemente, adeca: foculu si ap'a in locu de cai. Cu cativa carbuni aprinsi si cu cateva picaturi de apa a sciutu o mulu a prescurtá intenderea pamentului, a apropiá natiunile si prin acést'a a naintuá civilizatiunea omenésca silindu ómeni d'a se vedé, dá se cunosce si iubi. —

Acésta impregiurare ne invétia a pretiuí cea mai mica descoperire in sfer'a sciitiiloru; fiinduca demultóri din descoperiri mici s'a nascocitu cele mai mari, mai admirabile si mai folosítore obiecte pentru genulu omenescu. O descoperire astadi póte se ne para fórte nefolusítore si mane póte se fia o fapta de lauda pentru sciintia, unu adeveratu progresu admirabilu. De acéca

va fi divis'a noastră „Studiile si 'naintarea“ *nunquam retrorsum* (nici odata in dereptu). —

D. Min. nat. de I. Barasch.

Satumare, Martie 31. 1862.

Limb'a romana in Satumare.

Numai cari voiescu a insielá popórele, iubescu a le tiené in ruditáte, in contra principiului civilisatiunei. Napol. I.

Dela deschiderea catedrei de limb'a si literatur'a romana in gimnasiulu de Satumare in 1859 Octobre 12. multi in multe forae voru fi cugetandu despre rezultatu acestei acuisitiuni nóue. Pana candu adeca unii din numerulu celoru multi, caroru le mai place fericit'a simplicitate, decatu incurcarea in feluritele intrebatiuni despre cauzele si pedeele eveneminteloru lumesci, se voru fi mangaiandu in sferele sale familiare cu dulcea convictiune: ca in giurulu acest'a prezentulu romaniloru este consolidatu, viitorulu loru e asecuratu in contra ori carei suprematii limbistice, tréba romana a es'itu de asupra pentru ca in Satumare se propune gramatica limbei romane; — altii din castrele straine voru fi afirmandu tocma contrariulu: cumca propunerea gramaticei romane in gimnasiulu de Satumare fiindu dela inceputu o idea absurda, se va fi uscatu casi o planta esotica in pamentu nepriinciosu, cá si seminti'a aruncata intre spini, si se va fi stinsu, casi unu meteoru, fara se i-se mai cunósca urm'a; — ér' altii din cet'a celoru liberali, cari tóte si le impartiescu cu noi — cu órecare reserva bucurosi, in circuspectiunea ce-i caracteriséza voru fi argumentandu: cu ómenii acesti pretensivi inca póte se ni se adauge de lucru, noi le deschidemu scólele nostre gratis, si asiá le intindemu midilóce pentru cá se se faca partasi din binecuentarile institutiunei; cu poporulu ce lamu redicatu din pulbere ne impartiramu libertatile, cu alesii lui voimu a ne impartí deregatoriile si pana cu unic'a conditiune de puçina insemnatate: cá ei in trebile publice se se folosésca de limb'a noastră cea culta (?); — si éta-i neodihnitii in locu de recunoscintia inca viséze despre cultivarea limbei proprie, despre propunerea gramaticei in gimnasiu. !? se credeti ómeni buni, ca aci lucra reactiunea, — ast'a este o apucatura rafinata, unu pretestu cá mane poi-mane se póta stá in ante cu unu anumitu „dreptu istoricu“ in privinti'a limbei, si atunci me temu ca voru fi urmarile cele de apoi mai rele decatu cele d'antaiu. . . !

Façia cu unele pareri atatu de diverginte in obiectulu acest'a de cea mai mare importantia pentru noi, socotescu ca nu va fi de prisosu a aduce la cunoscintia o. publicu cetitoriu unele trasuri mai de capatnia din procedur'a urmata dela inceputu in meritulu acest'a, a atinge fazele prin care a trecut, si a indigitá stadiulu la care a ajunsu pana aci intrebarea asta de viétia-limb'a romana — in gimnasiulu catolicu de Satumare. *)

Este sciutu ca gimnasiulu cat. de Satumare a fostu cercetatú totu de un'a de tineri romani in numeru insemnatu.

Dar' cu reducerea gimnasiiloru din Baia-mare, Caréi-mari, Sighetulu Marmatiei, Simleulu Silvaniei la gimnasii mici cate de 4. clase, organisanduse acest'a de gimnasiu mare cu 8. clase, singuru singurelu de acésta categoria in ambitulu catorv'a comitate din giurulu acest'a, numerulu tineriloru romani ce lu frecuentau a inceputu a fi respectabilu dela 70 — 80. — In epoc'a aceea, dintre anii 50 — 60, cu totulu neapta pentru combinari politice, totu romanulu bine semtitoriu din giurulu acest'a trebuia se fia aduncu petrunsu de doriea ferbinte: cá se véda odata introdusa in gimnasiulu acest'a, pe langa limb'a gréca s. a. cu care se torturá invetiaceii, si limb'a romana. Sórtea acestei apostolii a caditu asupra mea, intre cele mai nefavoritóre impregiurari!

Erá la auulu 1857, candu paroculu romanescu de aici, care pastorise asta turma numerósa in 20. de ani, denuminduse de Canonicu la capitululu nou-infiintiatulu Episcopatu g. c. de Gerla, parochi'a romana de

*) Pentru cá O. publicu se aiba unu conceptu catu mai lamuritu despre starea noastră, trebnie se observamu: ca Satumare, orasiulu in care se afla gimnasiulu numitu, este o cetate L. R. cu 15—16 mii locuitori, cui Episcopi'a, capitulu si parochi'a pentru r. c. — dóue parochii pentru ev. reformati; si dóue beserici parochiale pentru gr. catolici, un'a adeca vechia in partea Rutheniloru cu 7—800 suff. si alt'a cu inceputulu seclului presinte redicata, in partea romaniloru, cu aprópe la 2000 poporeni. Cetatea asta se afla cam in centrulu comitatulu Satumare, care numera locuitori romani preste o suta de mii, magiari totu cam atatia, si la patrudiecei mii de alte limbi. Prin urmare cetatea Satumarelui nu e de a-se confundá cu comitatulu Satumarelui, cum s'a observatu mai anu in atare corespondintia de preste carpati. O statistica mai pe largu a cetatiei L. R. Satumare — care odinóra dupe urme istorice, a fostu locu de resiedintia a Episcopiloru romani, — de cumva me voru iertá impregiurarile si ocupatiunile, am de cugetu cu alta ocaziune se o dau in publicu.

Satumare a venit în vacanția, acarei împlinire ne suferindu întârziere, a resunatu versulu parintelui Episcopu: „pe cine voiã tramite“? eu, împreuna cu asta stațiune vediendu unu câmpu atotu de largu deschisu pentru activitatea unui preotu romanu, indemnatu de zelulu de a me sacrificã pentru interesele natiunalesericesci într'o sfera mai largã, diseiu cu profetulu: „éa eu, tramite-me pe mine.“ Cuvintulu în scurtu se facu trupu. Fusesiu dispusu la asta stațiune în Iuniu. Indata incepuu am culege în rendu planurile, ce cugețam ca le voiu putea duce în deplinire cu tóta usuratarea, a mesurã aren'a de lupta, ce-mi stã în ante — cu inchipuirea, a îmbrãciosã energiculu sucursu, ce-mi imaginam ca mi se va oferì dela confrati, a me împartasi din bucuriã credintiosiloru celoru noi, ce o voru semtì pentru ca capeta pastoriu — cum credeam ca dorescu — de limb'a romana. — Asia i, cu ideile acestea si altele aseminea acestor'a me cuprindeam, — si óre aceste imaginațiuni nutritóre de sufletu numai pentru aceea le concepusem cá se mi îngreunezu starea, si marcsescu amaratiunea pe candu va fi combatuta realizarea lor de odata din tóte partile?! *oh vanas hominum curas!* — Indata ce-mi cuprinseiu stațiunea în Septembrie aceluasi anu, si incepura a me încungiuã pedecile casì nesce fantóme, casì nesce nuori negriplini de vindicta din tóte partile. Inclitul magistratu mi tragea la indoiéla legalitatea denumirei, cu pretextu ca elu cá patronu — dupa cum si imaginã — a fostu trecut cu vederea la actulu acest'a. — Dintre confratii carii numai atunçi se rupsesse de catra dieces'a rusésca de Ungvár, si se adausese catra dieces'a romana de Gerla, unii temandusi fundatiunile, nu vedea alta în denumirea mea, decatu inceputulu amalgamisarei cu tempu fara tempu, — póte mai avé influintia si aceea înpregiurare ca precum cel'a ce a petrecutu tempu mai îndelungatu în întunerecu, nu póte deodata suferì lumin'a sorelui: asiã unii dintre densii nu poteau sustiené prob'a neasteptata a románismului, — ér' poporulu, care tóte acestea le petrecea cu mare luare a minte, facanduse atentu la aceea: cu cata nepasare i s'a calcatu autonomi'a, inca prin denumirea unui insu streinu — din Ardealu — cá poporu de orasiu, acarui cea mai prospeta generatiune erã crescuta prin manuducerea demnului meu predecesoriu — care nu sciã limb'a romana — în limba magiara, si prin urmare care nu multu se interesã de limb'a romana, dar' cu atatu mai tare se lipea de cea magiara, indemnatu de unii si altii si favorisatu se clatina în cóce si în colo, casì Petru de valurile marei! —

În mijloculu acestoru scene triste, care a le descrie mai pe largu ar' însemnã a scrie o istoriã întreaga, me vediu spoliatu de odata de totu sucursulu ce-mi imaginasem în efectuarea scopuriloru, — nu inuse de sperantia. Alinanduse încat'va frecarile si desamaginduse spiritele, în 1858. Mart. 7. Nr. 98. am susternutu pre santitului Episcopu de Gerla prim'a cerere umilita în privinti'a esoperarei catedrei de limb'a romana aici. Dela Episcopia s'au facutu pasii trebuintiosi cu tóta energiã. M. sectiune locutenentia de Urbea-mare a cerutu opiniunea corpului profesoralu; care a opinatu: „cumca propunerea limb'e romane aici nu numai nu i de lipsa, ci togma ar' fi stricatóre, dupa ce romanii pe aici se folosescu dearendulu cu limb'a magiara, insusi si în beseric'a romana din Satumare predicile de mai multe diecini se spunu numai în limb'a magiara“.*) — Ast'a întielegand'o, în 21. Iuliu N. 242 am tramisu alta rogare la Ill. sa Episcopulu documentata de oparte cu catalogulu studintiloru romani, de alt'a cu catalogulu deregatoriloru romani ce se aflã aici în centru comitatului, si carii erã aplicati casi romani, dar' limb'a romana nu o precepea, si din asta cauza patimea administratiunea si justiti'a în contra inaltai intentiuni a pré gratiosului Domnitoriu. — Care tramitienduse la M. sectiune locutenentia de Urbea-mare, de acolo ne a sositu concederea de a propune gramatic'a romana în gimnasiulu de Satumare — gratis. — Ilustritatea sa Episcopulu de Gerla, în urmarea recomandatiunei Ill. sale Episcopului r. c. locale din 20. Aug. 1859 Nr. 1254, cá unu parinte plinu de zelu natiunалу s'a ingrigitu catu fara întârziere se se póta începe propunerea gramatic'e romane, si prin gratiós'a sa ordinatiune din 8. Sept. 1859. Nr. 2799 s'a înduratu a-mi concrede mie propunerea ei. — Mi-am inceputu misiunea st'a noua între semtiri de adunca miscare, dicundu cu betranulu Simeon: »Acum . . . vediura ochi mei —“; nimicu confundandume clausul'a »gratis.“ — O am propusu la 67 de studinti romani, cate în 2 óre pe septimana, facundu relatiune în tóta lun'a la Incl. directoratu, ér' cu capetulu fia-carui semestru clasificatiunea, care în copia o susterneam si Ill. ordinariatu de Gerla. Cu capetulu acelu anu scolasticu 1859/60 din limb'a romana au depusu 3 studinti din clasa a 8-a examenulu de maturitate cu calculi laudabili.

*) Si în adeveru asiã a si fostu, cu acea deosebire esentiala: ca nu pentru aceea se spunea magiaresce ca dóra n'ar' fi fostu cui — ci ca n'a fostu cine — le spune romanesco. — Acum se spunu invristate.

Inca nu espirase anulu d'antaiu, si vediendu lips'a de a se immulti órele pentru acestu studiu, am propusu in conferint'a profesorală: cá se se otarésca pe anulu scolasticu venitoriu pentru propunerea limbii romane cate 4. óre pe septamana. Propunerea s'a primitu si aci si la In. locutenintia intogma. In anulu scolasticu 186°/₁ s'a propusu dara cate in 4. óre pe tóta septaman'a la 48 tineri romani. — Ér' pe anulu acest'a semtienduse lips'a cá pe langa gramatica se se propuna si partea sintactica, in sesiunea profesorală din 21. Iuniu 1861 am proiectatu: ca ar' fi bine se se immultiésca órele pentru limb'a romana la 6. pe septamana, care proiectu priminduse prin corpulu profesorală, si aprobanduse la In. consiliu locutienatoriu regescu, dela inceputulu anului scolasticu curinte o propunu cate in 6. óre pe tóta septaman'a cá studiu relative obligatu. Si adeca tineriloru romani din cele 4. clase gimnasiale inferióre, care pentru limb'a romana facu clas'a I. dóue óre pe septamana din gramatic'a lui Pascutiu. Pentru cei din clasele gimnasiale superióre, care pentru limb'a romana facu clas'a II. cate 4. óre pe septamana, — in semestrulu I. din gramatic'a lui Pascutiu, in celu de alu II. din sintact'a lui Munteanu. Numerulu studintiloru romani din gimnasiu in presentu face 50.

Pentru propunerea gramaticii romane, in urmarea relatiuniloru facute din partea Inclitului directóratu gimnasiale, care in sfer'a institutiunei are tactica receruta de tempulu presentu, Innaltulu consiliu locutienatoriu regescu mi-a resolvatu pe anulu 18⁵⁹/₆₀ remuneratiune din fundulu studiiloru de 80 fi. — catra care totu in acel'asi anu Ilustritatea sa domnulu Episcopu romanescu din Gerla Ioane Alexi s'a induratu din alu scu a me remunerá cu 50 fi. v. a. Acestu sucursu gratuitu dovedesce din nou: cunca gratiosulu parinte Episcopu si mecenate „partea cea mai buna si-a alesu:“ Spriginirea limbii romane; caci in tempuri critice casí aceste, candu egoismulu, interesulu privatu, si fariseismulu jóca atatu de insemnatu rola, insufletírea adeverata pentru unu scopu nobilu casí acest'a si grabnic'a contribuire la efeptuarea lui este vertute de trei ori laudanda, este sacrificiu de trei ori santu. —

Progresulu celu facura tinerii romani in invetiarea limbii materne in restimpu atatu de scurtu este in adeveru inbucuratoriulu cu privire la trecutu; dar' totusi nici decatu indestulitoriu pentru viitoriulu ce ne stá in ante, nu, pentru ca insetandu de limb'a materna, de ce bemu d'ace-amu mai bé, incatu aci amu puté aplicá — cu modificatiunile recerute — vorbele ingenio-

sului Iuvenale: „Crescit amor linguae quantum ipsa notitia crescit.“ —

(Vá urmá.)

Siedint'a Comitetului „Asociatiunei romane“ din 8. Aprile 1862.

In absint'a Eselentii sale Dlui presiedinte ordinariu a purtatu presiedulu in asta siedintia D. vicepresiedinte alu Asociatiuni T. Çipariu, carele impreuna cu ceialti doi membrii de comitetu din Blasiu DD. Pappfalvi si Antoneli luá antai'a óra parte la sesiunile comitetului nostru. Indepartarea locului, lips'a mai totală de drumuri bune intre Sibíu si Blasiu intr'o iérna grea, cum fú cea trecuta, facura pana acum cu nepotintia participarea DDloru la desbaterile comitetului, desi lipsirea DDloru e totdeuna greu semtita.

Siedint'a se deschise la 9 ¹/₄ óre cu citirea si verificarea protocolului sesiunei trecute apoi se trecú la lucrarile, din care ne luamu si asta data voia a insemná aici pe cele mai momentóse.

D. Antoneli facú observatiunea ca ficsarea unei tacse pentru membrii, candu primescu diplomele ar' fi produsu neplaceri in multe parti si ca aceea jacea mai multu in drepturile adunantiei generale. In urm'a caroru se decise cá acea tacsă, desi acum fipsata, in sa se nu fia obligatóre pentru nimeni, remanendu in voi'a fia cui de a o respunde, ori nu.

S'a cititu apoi o scrisóre a Dlui secretariu primariu G. Baritiu despre 33 galbini si 8 dóue-dieceri tramisi casierului Asociatiunei pentru juristi, la care comitetulu decide, cá casierulu se transpuna acei bani comitetului juristiloru din Sibíu. — —

Pentru recensarea poesiloru renumitului nostru barbatu Andreiu Muresianu se alése o comisiune statatóre din DD. vicepresiedinte T. Çipariu, Dr. P. Vasiciu si S. Popoviciu. N'avemu cea mai mica indoiéla ca recensarea va trebui se fia catu mai favoritóre, numai catu am dori apoi, cá on. Comitetu se recomande adunantiei generale viitóre acelu opu de mare pretiu spre premiare.

In loculu fostului colectoru din Vien'a D. Puscariu se denumi D. B. Babesiu, éra celu d'antaiu va fi rugatu de catra comitetu cá se iá acea sarcina asupra si in postulu in care se afla.

Mai departe se denumira de colectoru in Siomcut'a

mare DD. Iosifu Popu, vicecapitanu si D. C. Pragosiu vice-notariu; in Remete D. vice-capitanu Stefanu Filipu; in Magureni D. protonotariu Andrei Medenu; in Cosl'a D. jude procesualu B. Buteanu, in M. Osiorheiu I. Filipu.

Pentru frumós'a intreprendera, ce D. vicecomite Siuluti a facutu in folosulu fondului Asociatiunei, comitetulu si-a respicatu a sa multiamita si recunoscintia; asemene s'a votatu multiamita Ilustritatei sale Dómnei Maria Branu de Lemeni soçi'a Dlui Capitanu supremu alu Fagarasiului pentru sum'a de 84 fi. dela balulu tienutu in folosulu Asociatiunei, cum si la toti cei alalti contribuitori.

Dlui vice-presiedinte, daruindu acest'a mai multe opuri de a le Dsale pe sém'a bibliotecei Asociatiunei, i se aduce multiamita; asemene si Dlui invetiatoriu primariu din Orlatu Moise Panga pentru daruirea mai multoru carti de mare pretiu.

Urmá apoi citirea unei scrisori de multiamita a redactorului lui „Surgöny“ si membrului onorariu alu Asociatiunei Kecskemeti, carea fiindu mai multu de cuprinsu politicu se luá la cunoscintia cu acea observatiune, ca desi din partea romanésca s'ar' puté multe respunde la aceea; inse neavendu comitetulu de a face cu trebi politice, acest'a nu voiesce nice odata a se abate din carier'a sa; cu tóte aceste ar' fi cu scopu, cá se publice acea scrisóre in vr'un'a din foile nóstre politice.

S'a hotaritu mai departe, cá in tóta vinerea dela 9—12 óre se se afle in cancelari'a Asociatiunei unulu din ofialii ei pentru impartesrea desluciriloru la ómeni cari au vre-o afacere cu comitetulu.

Din citirea socotelei casierului Asociatiunei se vedü ca dela Ianuariu pana acum a mai intratu in fondulu Asociatiunei 1624 fi. 55 cr., deci sum'a intréga a fondului face 9523 fi. 38 cr. v. a.

In fine la propunerea Archivarului se decise cu unanimitate a se face din partea comitetului o rugaminte la Inclitulu guvernü, cá pe viitoru se se delature tóte pedecile de acum pentru adusulu cartiloru romanesci din vecin'a Romania si cá acele se póta pe viitoriu intrá in Austri'a cu tóte inlesnirile acele cu care se tragu si alte carti din Germani'a si alte staturi straine. La respicat'a vointia a tuturor membriloru Comitetului compunerea hartiei respective o luá asuprasi Dlu vicepresiedinte.

Siedinti'a se incheiá la 2 óre, éra la 3 dupa a-

médiu D. vicepresiedinte dete unu prandiu stralucitu la otelulu „Celatea Vien'a“, la care fura invitati toti membrii comitetului si oficialii Asociatiunei.

Sciri scolastice.

Danesiu 22. Martiu. Tienenduse in 18 ale l. c. examenulu de iérna la scól'a romanésca gr. or. din comun'a Danesiu in presinti'a p. o. domnu protopopu Z. Boiu, a o. domnu preotu localu Z. Tataru si a multoru alti auditori stimabili, intre care furamu onorati a salutá si pre o. domnu senatoru din Sighisióra si inspectoru Miller, vedi bine ne lipsindu nici autoritatile comunali, ne facü acestu actu solemnü a mai uitá incatva tempulu celu criticu, mangaindune cu rezultatulu celu preste asteptare favoritoriu.

De nou furamu in acea pusetiune placuta, a ne poté esprime recunoscintia nóstra catra zelosulu si diligintulu invetiatoriu o. domnulu Ioachimü Parau. Metodulu celu binemeritu si practicü trasa cu deosebire atentiunea tuturoru asupra sa.

Dupa ce se deschisa examenulu mai antaiu cu o cuventare de unu elevu bineventandu auditorii, urmara numai decatu intrebarile si respunsurile din obiectele propuse, ce erau: Religiunea, Catechismulu si Istori'a biblica, — cetirea si scrierea romana cu litere strabune si cirile, scrierea si cetirea germana, din Aritmetica cele patru specii, si gramatic'a romana; ba spre mai mare admirare a nóstra urmara in fine si vr'o cateva intreprinderi in desemnu, facute de elevii mai mari-siori, instruati de D. Inv., ce e totdeodata si unu pictoru priceputu. Din tóte acestea da tinerii fórte accurate respunsuri, in urm'a caror'a se manifestá pre féciele blandului auditoriloru cea mai mare bucuria.

Esamenulu se sfirsi cu o cuventare rostita din partea D. invetiatoru in care, dupa ce multiami auditoriloru pentru reprezentare, provocá parinti, a dá pruncii regulatu la scóla, instruindui, ca numai scól'a ne póte luminá si duce la limanulu fericirei,—i provóca fiindu scól'a presinta pré mica si neapta façiá cu numerulu prunciloru, a edificá nisce inchieperi nóue pentru scopulu acest'a, la care se promise si D. senatoru si inspectoru M. a intinde mana de ajutoriu cu autoritatea sa, numai se domnésca intre poporu bun'a armonia.

Dee d-dieu cá se ne vedemu si dorulu acest'a realizatu, ce de unu timpu incóce multu lu-nutrimu in animile nóstre.

Mai multi.

Mundra 20. Martiu 1862. In 1-a Martiu se tienu la scóla de aici examenulu semestralu cu tinerimea de ambe secsele in numeru de 70. Examenulu se deschise prin dícerea rogatiuniloru, dupa cari unu scolaru rosti o cuventare; apoi in present'a O. d. protopopu Petru Popescu si d. jude cercualu Samuelu Paserariu, a onor. preutimi si deregatorie comunali si a parintiloru copiiloru, cari mai toti ne facura onóre cu present'a loru, — se incepù esaminarea care decurse cu unu resultatu fórte imbucuratori. Copii de si micutei aratara o deprindere mare in aritmetica asemenea si in cele alalte obiecte propuse. Stimabilulu d. jude cercualu S. Paserariu vedendu progresulu copiiloru dede din alu seu 6 fi. v. a., se se imparta cá premii pe la copii. Pentru progresulu aratatu d. invetiatoriu Nicolau Oprisiu clericu absolutu, care suntemu fericiti a-lu avé in midiloculu nostru de trei semestre, are se secere recunoscenti'a si multienirea comunei la a careiscóla fungéza. Examenulu se fini cu cantari besericesci si cu spresiuni de multiemita din partea o. d. protopopu si a stimabilulu d. jude cercualu, care inire altele díse: ca invetiatorii cei harnici suntu in stare a rnoí faci'a pamentului, precandu cei neapti voru intunecá si cele mai chiere lucruri din naintea mintii cei agere a copiiloru.

Iacobu Cocanu,
parochu.

Varietati.

Felurimi. E cunoscutu ca in Itali'a de mediadi si in Spani'a domnescu pana astadi fórte multe superstitiuni; dara ca in partea cea mai culta a Franciei ar' domni in poporu urmatóri'a superstitiune nu le va fi la toti cunoscutu.

In 19. Iuniu in anulu trecutú (1861) trasni o casa in d' Aubigny-au-Bac (jace lunga drumulu de tíera dela Cambrai catra Douai). In aceea casa fu atinsa de tresnetu o fetitia de 8 ani dara din norocire n'a moritu, ci a scapatu arsa pe petiore si in alte locuri pe trupu.

In acelu tienutu domnesce de comunu superstitiunea ca o persóna lovita de trasnetu dar' scapata cu vietia posiede cea mai eficace putere vindecátore care tiene 40 díle; se díce ca ómeni cu orice betesiurguri numai se se atinga de-o atare persóna si se tamaduescu indata. Abiá se latise faim'a in pregiuru despre acésta fetitia lovita de trasnetu, si au inceputu betegi

de totu felulu a aiergá la d' Aubigny-au-Bac cá prin atingere de aceea fetitia se se tamaduesca. Cete intregi din de partare de mai multe miluri s'au adunatu acolo, si cá la 600 s'au atinsu de aceea fetitia — dar' probabilu ca nu s'au tamaduitu. Parintii nu cutesau se oprésca pe betegi se nu se apropia de fetitia. Preutulu localu inca au cercatu se se opuna la acésta supestitiune, dar' indesiertu.

Margaritare. Catu de adunca este sapata in anem'a omului fric'a de mórte!

— Fericita fiintia, care scarbindu-se de tóte aceste desierte placeri, ce se punu intre sufletulu nostru si adeveru, se infige de buna voia sub tacul'a umbra a chiparisiloru, privesce locasiurile celoru ce au fostu luminate de fric'a mortii, cetesce epitafiile loru, le cumpanesce tierin'a, si-si alege de locasiu mormenturile! Acésta intunecósa imperialia, in midiloculu deramaturiloru careia siede mórtea, arata omului o scapare linistita, unde sufletulu trebuie se intre si se-si plimbe singuratecele-i cugete. Catu de mantuitoriu pentru adeveru, si otravitoru pentru trufia este aerulu ce domnesce acolo!

— Se ne desteptamu din adormire se smerimu mandri'a nóstra, si se ne pazimu de reutate. Pironesce frate multu tempu sufletulu teu pe cugetarea mortii si privesce cu bucuria invetiaturile ce neincetatu ti dá. Las'o se domnésca asupra-ti caci numai ea póte se oprésca nebunescile-ti placeri si se te pregatésca spre dobendirea adeveratei fericiri. De te vei supune, ea va liniscei rebelantele porniri ale anemii tale si te va in coroná cu marire nemoritóre. De-aici voru incepe se curga pentru tine díle fericite; cugetarea mortii inaltia pre omu si-lu indémna se fia virtuosu.

— Cu ce repediune viéti'a curge in ainte-mi! vediu ómeni cadiendu cá frundiele tómei. Cu catu mai multu privescu viéti'a, cu atata mi se pare mai desiérta.

— Noi singuri uneltimu chimere si totu felulu de plasmui, caror'a le dâmu unu chipu spaimantatoriu; apoi uitandu ca suntu lucrurile fantasiei nóstre ne spariamu de densele, in genunchiâmu la petiórele loru si nu cutesâmu a redicá ochii se privimu, for' de-a ne ingalbeni de frica.

— Icón'a mortii uneltita de fantasi'a nóstra, nu are nici o asemenare cu dens'a: cine a vediut'o? cine a potutu se si-o zagravésca? Acestu tirânu neinduratu nu se odihnesce nici macaru unu minutu.

— Unde este acésta mórte? viitóre seu trecuta; candu ni se infaçiséza, indata incetamu de-a mai fi,

sperarea ne lasa, tóta semfírea piere; la ce dar' atata spaima? Intristatorulu clopotu, mormentulu, intunere-culu si viermii nu mai potu spariá pe celu ce-a in-cetatu de a fi. Dar' omulu facunduse préda fantasii si nenorocirii din caus'a prejudetieloru si a feluriteloru rateriri, si-uneltesce o mórte osebita de a naturei si acésta temere lu face se mór-a pe totu minutulu. Intre bati mormenturile se ve spuna cum a venitu si ce este mórtea.

— Si chiar' de-ar' fi mórtea atatu de inforátore, precumu o inchipuimu, betranulu la ce se teme de den-s'a? N'ar' trebui din contra se alerge inaintei, cá se-i céra scapare la nenumeratele chinuri pe care gemen-du le suferé. Viéti'a este ea atatu de frumósa, in catu si candu se preface in otrava, s'o dorimu? Anem'a nóstra este ea apururea in florita, apururea tinera si in stare de-a gustá placeri? Cantarile nóstre suntu apuru-rea voióse? Nu; ci orice placere este insocita de mul-time de amaratiuni. Ah! de s'ar' cugetá omulu asupra multímei releloru celu impresura, de ar' socotí desier-tatiunea vietii candu fapte bune n'o decoréza, si reu-tatea ómeniloru cari se adapa cu otrava unulu pre al-tulu, catu de puçinu ar' pretiu' mórtea!

— Cum potemu iubi si din dí in dí mai multu acestu globu, stanca cumplita, stérpa in bunatati, avuta in rele, acareia verfu este in eternu acoperitu de vigelfi si sub care ne infriçosiéza o prapastia vestiita pentru suspinurile mortii.

— Nici macaru odí nu trece for' de-a ne vedé su-purati de viéti'a, for' de-a ne vesti vre-o ticalosia nóua. Amagítórele óre pana candu se odihnescu in senulu tem-pului, momescu peftetele nóstre si ne promitu placeri; ér' dupa ce incepu a veni, in locu de desfetari ne lasa in-tristarea si fugu impreunacu anii. Omulu inse nu in-cetéza de-a sperá si a face chipsuiri de fericire viitóre pana candu va bate ór'a cea de pre urma. Yung.

Se alatura cá adaosu

la Nrulu acest'a unu formulariu de „Catalogu dioalu despre cercetarea si propasírea in invetiaturile scolare a tinerimei din scólele comunale primarie“ carele tipa-ritu gat'a se afla de vendiare la libreriulu si tipogra-fulu S. Filtsch cu pretiuulu celu mai posibil moderatu.

Prin in-treprinderea acest'a credemu a mai adaoge ceva la inlesnirile unui invetiatoriu si sperámu cá dreptu remunerare a osteninçieloru nóstre vá fi spriginirea do-

arita din partea Dloru invetiatori romani, care totu-odata ne va servi si de indemnulu la multe alte in-treprinderi ce le avemu propuse in folosulu publiculu romanu.

Fiacare dintre DD. invetiatorii vá poté judecá din modelulu aici alaturatu folosibilitatea acestui cata-logu si va poté cunósce ca asemene inçeputuri cá se traga dupa sine mai multe alte in-treprinderi, trebuiescu ajutate si spriginite.

Miculu pretiu ce se vede din adausu credemu a nu inpedecá in-tru nimic'a trecerea catalogulu asemene form'a harti'a lui si tipariulu ne induplecá a-lu recomen-dá cu atal'a mai multu docintiloru nostri.

La unu copilu.

Unu copilu, odata micu cá domniata,
Ce-si iubea parintii si i ascultá,
Candu i díse tataso se mérga la scóla,
Elu, plecá indata, dar' cu man'a góla.
— Unde-ti este cartea? ce te nebunesci?
Dascalu-o se 'ntrebe: pe ce-i se cetesci? . . .
Baetielulu, lenesiu, se totu scarpiná,
Se 'nvertea prin casa, nu se' ce totu cautá;
Dar' in siersitu pléca cu anim'a rea, —
Plangea saracutiulu; carte — ai pareá grea!
Mergundu elu, a lené, cu copu 'ntr'o parte,
Cascandu pe susu gur'a i cade-a sa carte;
Unu ciobanu o vede, si 'n dat'o si íá. —
Nu voiú se 'nvetiu carté: voiú se íú ciobanu,
Ori ce-ar' fi mai lesne, macaru si Çiganu! . . .
— Dar', de ce, copile? Ce vorbesci asiá?
I díce ciobanulu, dandu-i cartea sa.
Caci nu sciu eu carté! ce bine ar' fi!
Acum asi fi altu felu! altoru n'asi sierbí! . . .
Silescé, copile, carté a 'nvetiá;
Caci candu vei fi mare, tu t'ei bucurá.
Omu, calu, chiar' furnica, cate finti suntu,
Tóte facu o tréba aici pe pamentu;
Cine stá din lucru numai decatu piere;
Viermii facu metasa; albinele miere;
Canii pazescu turme; oile ne 'nbraca:
Omulu dar' se cade si mai multu se faca;
Si for'a scí carté, omu-i dobitoçu;
Tóte 'naintéza, si elu stá pe locu. —
Pe Çigani, vediut'ai, cumu altu-i muncesco?
Pe tierani, saracii, cum i biciunesce?
Scii caus'a ce e, de au asta parte?
Caci, suntu orbi, sarmanii, si caci nu sciu carté! . . .
Ce facú copilu, ce se socotí,
Strinse cartea bine, la scóla porni;
Nu mai fuse lenesiu dascalulu iubea,
Si 'n tr'unu anu de díle — scriá si cetatea. —

Cesaru Boliacu.

Respunsuri.

G. P. — Pest'a. Esemplariulu DTale se va tramite totu cu posta restante, de unde DTa vei puté cu inlesnire se-tu redici.

A. Plesia, in Cernautiu. Nu scimu catu cósta esem-plariulu din brosiur'a Dluu Iliescu. Se ni se scrie! —